

---

zolt útinaplója

BOŽIDAR MILIDRAGVIĆ

Ó, én szerencsétlen flótás!... Úgy látszik, a magamfajta földönfutó életében csak a halál jelent igazán változást. Ha valami kívülálló szemével nézném az esetemet, még azt hihetném, hiszek az újjászületésemben, abban az állapotban, amely egyszer felbódult bennem, üvöltözött és megidézett. Most már mindegy, de be kell vallanom: készületlenül indultam el erre az útra.

Utazásom egy véletlen körülménnyel, valójában óriási ballépéssel kezdődött, pedig a dolog eleinte igen csábítónak tűnt (alaposan melléfogtam!): gyalog vágtam neki az útnak! Jobban mondva ló nélkül. Nekem nem jutott ilyen négy lábú. Noha még mindig lótok-futok valami számomra, sajnos, érthetetlen küldetésben. Nyeregkápáról csüngő iszákomb sincs. Hát nem balszerencse? Igaz, vállamról lóg valami útításkafele, ám úgyszólván üres.

Nemcsak a gyaloglás okozott nehézségeket — a sok járástól különben egészen elszoktam. Mint ismeretes, a ló magas állat, azaz nem is annyira magas, csak ha az embert leparancsolják róla, a világ egyszerűen végtelenségnek látszik, az utak veszélyessé, szövevényessé válnak (szükségem van az efféle allegorizálásra, vagy tán metonímiára, utamat nem járhatom nélküle, nem én!). Végül maga kénytelen irányt választani, és hirtelen minden közvetlenül a személyét érintő dolog a valóságosnál távolibbnak tűnik. Iránytűt ugyan nem hoztam magammal, de mindenestre be kellett szereznem e tartomány térképét. Korántsem állíthatom, hogy ismerem, pedig a szülőföldem. Bizonyára erről elmélkedhettem, miközben tovább haladtam...

A város már jó messzire maradt mögöttem, egyedül járván a földeken, gyengének és gyámoltalannak éreztem magam, mint aki először tesz eleget valami megbízatásnak. Akár egy nagyon kezdő szolga. Talán kissé zavsrbn is voltam. Úgy emlékszem, kezem ügyében volt a tarisznyám, könnyen elővehettem volna az *Új-zélandi lányokat*, hogy gyaloglás közben belemerüljek Guberinićnek a kétségbeesésről szóló befeje-

zetlen traktátumába, ám azon a véleményen voltam, jómagam mégse kerültem akkora nyomorba, hogy M-et és E-t kövessem, akár az író, akivel a két lány egy időben szállt meg a nyomortanyán, és arra várjak, végre megkönyörüljenek rajtam és részesítsenek abban a valamiben, ami egyébként nem jár nekem (mármint az írónak, mert én azt megkapom Dušától és Maricától), s felsoroljam a zoo-ban látott állatok nevét (a nő antropoidákra volt kíváncsi, és nagyon odavolt, mivel ilyen lényeket nem mutogattak az állatkertben), s ezáltal holmi kompenzációba, végtelen terjengőségbe vesszek!...

Milyen idő is volt? Lehetséges, aznap jelentősen kedvezőbbek voltak az időjárási viszonyok, mint máskor, mondjuk tegnap, én mégis úgy éreztem, rendkívül rossz idő uralkodik. Igaz, a hótakaró még vékony volt, ám a hideg elhatalmasodott a tájon. Az út nem volt sáros, de keményre fagyott mély keréknyomok barázdálták, s a patányomok még inkább megnehezítették a járást. Kemény próbatétel volt az az út, lassan haladtam. Hát jó, bevallom, a nyomokat követtem, és nem tudom, hogyan viselkedtem volna egy tükörsima jégmezőn. A magamfajta utas számára valójában nincs is forgalmas hely széles e világon, motyogtam magamban. Tán csak az a határvidéki fogadó jelent ilyen helyet, ahol, távol a világ szemétől elégethetem kézirataimat, amelyeket aztán sokáig siratok, vagy egy óvatlan pillanatban egyszerűen a mennyezetgerenda mögé rejtem, és ott hagyom az egészet. S vándorlási lázamban, kiábrándultan valami másba kezdek, s az akár a látomás, véges lesz, utam végén abbagyom. Teljesen csalódottan.

Na de hadd térjek az útiélményeimre! Igyekeztem feltalálni magam. Aki addig sohasem lovagoltam, alsó fétagomat megpróbáltam lólábunk képzelni (elülnézetből kentauréhoz hasonló). Ám úgy látszott, a fejem nem nyughat. Aztán elég kínos képzetem alakult előrehaladásomról, a megtett útról; a fáradsággal szemben tetetlenség éreztem magam. Annyi bizonyos, egyes szakaszokon lónál gyorsabban ügettem (időnként futásnak eredtem, ugyanis mindenütt érhet szerencse, csak ott nem, ahol éppen vagyok). De bárhogy is erőlködtem, nem szabadulhattam a kísértéstől, hogy képzeletben felmérjem a mögöttem maradt útszakaszt és hozzávetőlegesen megállapítsam a hátralevő kilométerek számát. Útközben alvásról szó se lehetett. És akár az voltam, aki vagyok, ha az lehettem, ha most is az lehetek, akár én voltam az a vándor, én vagyok, akár nem, bizony nagy bajba jutottam. Ágrólszakadt és más értelemben is elhagyatott voltam. Ha van valami kötelességem, amennyiben feladatomban is volt az úton, abból állt és áll, hogy időnként megrázzam a fejem.

2

Tehát úton voltam. Még mindig ugyanazt az utat járom. Lassan haladtam és haladok, nem is tudom, közeledem-e a célhoz, avagy távolodom tőle. Némileg szórakoztat ez a bizonytalanság, nagy jelentőséget tulajdonítok az ilyen utazásoknak. Csakhogy veszélyesek, akárcsak túlságosan hosszan tartó közelítés után váratlanul célba jutni. Délelőtt (alighanem még első nap) múlt gyengeség vett rajtam erőt, hánytam is. Megint eszembe jutott Grete Hoffmann, és arra gondoltam, milyen nagy kár volna, ha utam egyik Pazovát se érintené. Ilyen nevű helységben

lakik, csak nem emlékszem, a kettő közül melyikben. De eszem ágában se volt felkeresni. Egyedüli célom a továbbjutás volt.

Az útelágazásig minden simán ment. Merre tovább? Folytassam azt, amelyiken haladok, azaz a főúton járjak, vagy térjek a mellékútra, amely a végtelen síkságba vesz, alattomosan valami tanya disznószennyébe, bűzébe, gyanakvó lakói közé vezet? Bármelyiket is választom, tudom, nyugtom sehol se lelem. Hát egyenes irányba gyalogoltam tovább. Elsősorban mivel az út ismerősnek tűnt, másodsorban, mert jó részét már megtettem. Nem akarok felválni, de jól bírtam az iramot. Hogy közben megháltam-e valahol? Az idő nyugtalanított. Amennyire ismerem az évszakokat, éppen a farkasok párzási ideje van. Tehát fergeteges idő. Mindeddig mégse hagyott cserben a szerencse! Mert nem éppen irigylésre méltó vég valami felgerjedt nőstényfarkas belén vagy méhén keresztülkanyarogni. Abban az esetben csupán ürülékké válnék, amely pedig gyorsan elporlad és nyomavész. És részben beigazolódna, nem is voltam ott, ahol jártam, ahol járok, ahonnan menekülök. Állítom: örökre egy helyben maradni végül is annyit jelent, mint soha nem járni ott. Csak azért igyekszem továbbjutni, hogy itt legyek, ahonnan éppen indulok...

3

Milyen nap van ma? Mióta vándorlok? Sziklarecsegést hallgattam. Most is azt hallgatom. Sziklahangot? Azt. Való igaz, pedig jól tudom, síkságon járok. A sziklák meg mélyen hallgattak. Most se hallatnak hangot. Vártam, táncsak felüvöltének. Felugatnak. Ám csendben maradtak. Gondoltam: ilyen ítéletidőben, amelyet valahol farkasordító hidegnek neveznek, nem maradhatnak némák. Az egész tájon tehát az én fejrángatásom az egyedüli esemény. Mondhatom, hogy a kőkeményre fagyott utak vándorukká fogadtak. És a nap is, amely sose volt és nem is lesz a magányosoké. Istenem, nicsak, előbújt a nap! És én észrevettem. A napba nézek! Most is a napba tekintek! Bármilyen kellemetlenség ért, ott járt az égen, de ragyogása most mégiscsak valami égi jel. Akarom mondani, egész idő alatt észre se vettem, pedig sugaraí arcomat simogatták. De már alkonyodik, s arra se vagyok képes, hogy a napnyugtát figyeljem, saját sorsom se érdekelt már, hanem csak bele-törődöm. Vagyis legjobb eltitkolni esztétikánkat, fölösleges a természeti erők önfeledt magasztalása. Magányos, fejét rázó lény vagyok. De ebben se lelek örömet...

4

Februárt írunk, ámde csupán fáradtságot érzek. A bujálkodás hónapjában. Folyton csak azon jár az eszem, hogyan juthatnék a bennem egykor felbődült állathoz. Egyre messzebről hangzik a morgása. Tegnap késő este még áldását reméltem. Talán nem is kellett volna útra kelnem. Esetleg jobb lett volna mindent helyben bevárni? Belgrád utcalabirintusában kószálni? A Szent Márk templom tájékán. Mert én alapjában véve mégiscsak hívő lény vagyok, habár hitem nem sorolható a többi közé. Hitem egészen felületes, vagy inkább könnyen érthető, mégse vethetem magam könnyelműen a hitemet veszélyeztető gonosz

örvénybe. Mint hívő az ismeretlenség homályában maradtam. Magányosan. Még lelkiatyám se volt, nem is tudtam, létezik-e. Azt hihetik rólam, aláástam azt a közösséget. Rendben van, az embereknek néha össze kell jönniük, de aztán ki-ki igyekezzék a maga dolgára. Mert csak a halálotlat mondhatom egyedül a magaménak. Senkivel se kívánom megosztani, nem is tehetem. A helységnek, ahol éltem, bizonyára volt plébánosa, aki elégedetlenül csóválta volna a fejét, ha ismer. Gyerekkoromban viszont többször is megáldoztam. Így mondják? Már akkor pogány ajkú voltam. Lelkem mélyén istentagadó. Valami az oltár előtt is kárhozatra kényszerített. Amennyiben katolikus voltam, a liturgiát összeszorított ajakkal hallgattam, nehogy elkáromkodjam magam. Ha katolikus vagyok, az Úr nevét káromoltam, mint az istentagadók. Majdnem meghaltam rémültömben. Térdre rogytam, imádkoztam: Uram, bocsáss meg! Uram, ostorozz meg! Irgalmazz és segíts!... Ököllel vertem a számat, magamban mégis folytattam a káromlást. Mindennek ellenére vallásos maradtam, s ki tudja, talán a problémám is vallásos jellegű (valójában nem ismerem).

Működésemet mégse merészeltem alkotásnak minősíteni, és amint isteni sugallatot véltem benne, megirtóztam tőle. De a szerelmet a postán még nem ismertem. Otthon maradt a ládikám, amelytől azelőtt sohase váltam meg. A lámpa, amelynek fényénél romom e sorokat (körülötte két ijesztő nagy lepke köröz), mégse képes bevilágítani a már végigjárt útszakaszt. Ez lesz a vesztem, e hozzám nem méltó játéka a semmibe tett minden lépésemmel, a semmibe vezető utakkal együtt. Mit bánom a megtett utat! Hanem az előttem álló kilométerkövek visszapillantásra kényszerítenek. Hallgatok. Tudniillik nem tartozom a meghátrálók közé. Akik azt hiszik, meghátrálhatnak. Mert még mindig létezem, itt vagyok, mert mindig itt, a bűnbeesés színhelyén létezem. Olyan ember vagyok, aki még akkor se nyomja sokáig az ágyat, ha gyengélkedik. Virrasztok, innen bizony nem tágitok. A csábítók fajtájából való vagyok, s mint ilyen, mindig futtomban étkezem. Mi több, ingeimre nagy gondot fordítottam. A szorgalmas Kodemót, a szerencsétlen hűséges teremtést, szét-tárt lábával magára hagytam. Mert himvesszőm a tepsedségben nem képes dagadozni, fel se emelkedik — ilyesmi csak álmomban történhet, amikor a legsűrűbb az ember magja. Lehet, hogy hivatásomat kettesben kell végezni, mégis az az igazság, csak akkor látok munkához, ha magamra maradok. Eszerint mégse tennék eleget csábítói kötelezettségemnek? Azzal ugyan nem dicsekedhetem, hogy bárkit is elcsábítottam volna. (Vajon mi lehet az oka, hogy nem érdekel az *Új-zélandi lányok* című traktátum, a kétségbeesés szülte kézirat, amelyből megismerhetném a maszturbáló Gruberinié tragikus sorsát, akinek esete annyira különböző az enyémtől?) Hőstettemről sikerül-e valaha is beszámolnom? Ilyesmire csak állandó vándorlás közben vagyok képes. Holmi tudálékos nyelvezettel meghazudtolhatnám a tettem mögött rejlő boldogtalanságot. Csakhogy az én nyelvezetem többé nem tudálékos.

Végző ideje, hogy magamra maradjak. Egy asszony van mellettem. Felém fordítja széles képét. Sarának hívom. Nem élhetek nő nélkül, jelenlétét életem végéig el kell tűrnöm! Csak ne ez lenne a végzetem, a piszkos teleges Drinához címzett fogadójából való nő, aki most a dunyhám alatt terpeszkedik. És ne itt érjen a végzet, e tanyán, ahol a naplótlat írom. Falhoz lapulok. Vajon itt vagyok, vagy már távol járok?

Itt vagyok, e helyen talált az első éjszaka, avagy már a második? Nem tágitok a fal mellől. Álldogálok, mintha a falba kapaszkodnék. A lámaszom. Amennyiben megszakítom a gyaloglást és itt éjszakázom, először vagy másodszer, ha való mindez, az asszony, a lámpa, amelynek fényénél írok, ha írok, ha egyáltalán létezem, és ha ez az út és a többi nem álom csupán, amelyből nincs ébredés. A fal érdes. Bánom is én az ujjaimat! Nem hoztam rendbe a körmeidet, szólal meg az asszony. Lehetséges, hogy e határvidéki szállóhelyemen heverésző tanyai némbér mondta mindezt? Ám engem meg nem reszketett a csapodár asszonyok ébresztette kéj, akiket pedig, akárcsak nőstényeiket az ebek, kitartóan döfködök.

5

Ísmét asztalnál ülök, talán ugyanannál. Csak több a pille körülöttem. Sötét az éjfé. Nem vagyok képes kikecmeregni belőle. Magam volnék? Útjegyzeteket írok, mégis más időről beszélek, sohase a jelenről. Ez annak a biztos jele, hogy nem vagyok kalandor. Jelenleg valóban nem látom okát, miért kellett vándorútra kelnem és a falvakban annyi gyanakvásnak kitennem magam. És a gyakori kínos alkudozás a mindig durva lelkű alantás fickókkal, a vendéglősökkel! És a fejem, amelyet különben szüntelenül csóválok, magától reszket, azaz csak reszketett, amikor az említett állat jelentkezett az életemben és csalogatni kezdett. Ez az asszony kolonc a számomra, nem is szeretek sokáig vele maradni. Térdre rogyott. Lábomat csókolja. Úgy látszik, fel kell emelnem a földről. Vajon akad-e megmentőm, aki hajnaltájt elkerget innen bennünket? Két megszegyenültet. Szamárháton vágnánk neki a messzeségnek. Az üldözötteknek legokosabb szamárháton menekülniük. A szamár az első igazi hírnöke a számkivetésnek. Magam is ilyen hírnök lettem. Szamár. Ezért vagyok képtelen a hírvivőkről írni. A hangjukról. A hírhordozás fejlődéséről...

Höstetteim színhelye egy birtok. Idegen gazdaság. Mert mindig idegenben vagyok. A magamfajta halandó, ha ugyan léteztek és léteznek ilyenek, mindig ingatlan után vágyódik, de mindhiába, soha semmije sincs. Most azonban fullajtár vagyok. Lánccáról szabadult eb. Mindenütt gyanút keltő utas.

A fullajtárjuk voltam. Most is az vagyok. Mindig tudatában voltak a kilétemnek, de sohase becsültek meg. Keresethez, néhány szelet kenyérhez juttattak. Mondhatom, keserű kenyér volt. Keserű héjú. Tudták, beérem egy asztallal, székkel, szerény fekhellyel, esetleg még egy gázlámpával. És egy pokróccal, amelyet időnként a térdemre húzok. Ha ennyit se tudtok adni, ne is szakítsátok meg gyaloglásomat, amely csak látszatra öncélú. Miért nem adtam ezt nekik is tudtukra? Még ennyit se kaptam tőlük. Sőt, befogtak, s még most is száguldok, hogy ocsmány üzemekre vonatkozó üzeneteik mielőbb célba érjenek. Ám a lelkem érintetlen maradt. Még csak meg se rezdül (az utasítások is hűvösen hagyják), kivéve, amikor a harag messze elkerüli és önmagáról álmodik.

Az ám, csakhogy kötelességtudatomat (sikertelen fullajtárságom utóhatását) még útviselés közben is mindig felébreszti valami. Az éjszaka éppen naplómát írtam a gázlámpa fényénél (meglehetősen lehiggadtam), mert szerencsétlenségemre mégis útba esett valami szállóhely, amikor valaki a nevemet kiáltozta. Teremtőm, gondoltam, hát mindennütt ismernek? Még most is fülemben cseng az a hang. Hát ezen az isten háta mögötti tanyán se maradhatok magamra? Az ablak alatt vártak rám. Lehet, hogy csak az az illető volt ott, aki hívott. Mitévő legyek, jelentkezzem-e vagy se? Az illető nem hagyta abba. Könyörgőse parancs volt számomra. Jelentkeztem. Rosszul tettem? Virrasztás helyett talán mégis inkább aludnom kellett volna (hát mi a csodáért béreltem a szobát?!). Elugrottam az ablaktól. Ismét elfoglaltam helyemct az asztalnál. Tollat ragadtam. Csakhogy már késő volt — bárki szólít akkor, én jelentkezem. Átkozott fullajtár. Néhány pillanat múlva jelt adtam magamról. Bizonyos idő elteltével az illető berontott a szobába, szaros menedékhelyemre. Segítség! Valóban ezt kiáltozta? Avagy, mint általában, parancs volt az a kiáltás? Nem hittem a szememnek: szállásadóm, a tanya tulajdonosa! Felpattantam, követtem. Hatalmas hó esett. Mi történt itt? kérdeztem magamban. Fogalmam se volt, mit várnak tőlem. Megenyhült az idő, futott át agyamon. Ismét orron vágott az időrongálta szennycsatornák bűze. Jobban szemügyre vettem a házat (abban a sietségben még ilyesmi is eszembe jutott). Eltaláltam, tanyaépület volt. Mi baj érhetne a gazdát, hogy éjnek idején kénytelen az ágyból kirángatni vendégét és segítségét kérni? Vajon észrevette-e, mikor surrant ki a felesége a szobából? A köszvényes, hajlott hátú Gyula részben honfitársam volt, akadozva s emiatt pironkodva beszéltem vele magyarul. Mindjárt láttam, nehéz feladat előtt állok. Előérzetem ezúttal se csalt meg. A két felnyergelt ló már várt rám. Nos, megidézték a lovakat, s íme, az orrod előtt állnak, gondoltam jókora adag öngünynyal. Az egyikén mintha már ülne valaki. A másíknál a gazda kisebbik fia várt. Ezt nekem szánták. Mármint a lovat. Nem írom le, milyen volt. Igen érdekelt. A gyerek. Nagyocska volt már, állapítom meg utólag, miután mindenén átestem. Szerencsésen. A kötőféket tartotta. Megértettem, hogy nekem, aki sohasem lovagoltam, lóra kell szállnom, mégpedig ezt az elég magas mént kell meglovagolnom. Alig tudtam kitapogatni a kengyelt. A gazda, akit annyira kínozott a köszvény, hogy szüntelenül jajveszékelt, valami batyufélét hozott ki. Közben szabadkozott: gondolkodás nélkül nekivágna az útnak, de még kiegyenesedni se képes. Karomra fektette a batyufélét, és lelkemre kötötte, jól vigyázzak rá. A ló szelíd, nyugtatott, a gyeplőt se kell tartanom. Úgyis követi a másikat. S hozzátette, amint látja, vendége fiatal és erős, ezért küldi maga helyett. Végül lekapta fejről a kucsmáját. Ez aztán már túlzás, gondoltam fedetlen ősz feje láttán. A bizonytalanba vezető út és e készülődés egyszer talán kedves emlékem lesz. Próbálok vigasztalni magam. Az éj melyik szakában járunk? A lovas, előttem, már-már eltűnik a szemem elől. Északnak vesszük az irányt. Legalábbis úgy sejtem. Kiderült az északi égbolt, néhány csillag is előbukkant, különben körös-körül vaksötét az éj. Fentről, a hózivatarral fenyegető felhőkből sziklarecséget hallok. Hallgatom (hallgattam). A halálba csábító hír-

nököt. Talán kissé elbőbiskoltam? A kengyellel meggyűlt a bajom. A kezemmel se volt minden rendben. Elzsibbadt, a fagy és a súly megtette a magáét. Figyelmemet arra a batyufélére kellett összpontosítanom. Mit szaporítsam a szót: egész éjjel lovagoltunk. Időnként meg kellett állnunk, felváltva vittük a terhet. Láttam, amint az előttem lovagló magához szorítja azt a bebagyulált valamit, hogy röviddel később visszaadja. Általában nem sokáig cipelte. Egy szót se váltottunk. Le se szálltam a lóról. Hogyan is másztam volna vissza? Mondtam már, hogy a szirének magasból hallatszó vonítását füleltem? Hajnalban értünk oda. Valami nagyobb település volt. Azt képzeltem, határszéli helység. Az a másik elvette tőlem a batyufélét, és eltűnt. Lóháton maradtam. Sokáig kellett várnom. Kora reggel lehetett, hajnalhasadás. Forgolódni kezdtem. Elfogott a nyugtalanság. Bújdosásom hányadik napja virrad? Újabb szolgátságom hányadik reggele? Ismét szemembe ötlött a gyűlölt jelkép: az egymást szemérmetlenül keresztező kürt és trombita. A fullajtárság kurva jegye. Miért érezteti velem a posta lépten-nyomon a hatalmát? Mindenhova odaszemtelenkedett. Alig van olyan vidék, ahonnan hiányzik. Kevés az a szerencsés hely. Mintha kicsit elszundikáltam volna, a postaszolgálatban igen gyakran előfordul az ilyesmi.

Ismét útra keltünk. Lovagoltunk. Azt a terhet újból a karomba nyomták. Sejtettem már, mi lehet. Az ő dolguk, gondoltam, és tovább hallgattam. Megint havazott. Vajon hazafelé tartunk? Nem tudhatom...

Az úton rendkívül kellemetlen dolog történt velem: leestem a lóról. Rossz jel. A vastag hótakaróban azonnal elfogott az álom. Megpillantottam az eget, közömbös döglött darazsak ültek rajta, majd ellepték, befedték testemet, s lehunytam szememet. Arra ébredtem, összeszorított fogam közé valami langyos, kemény tárgyat erőltetnek. Felnéztem: az a másik lovas volt. Itatni próbált kulacsából. Felsegített a lóra. Ráismertem a nőre. Az asszonyra, akivel az éj első felét töltöttem. Hallgattam. Nem lepődtem meg.

Mire megvirradt, a tanyaára érkeztünk. A gyerek jóval előbb meghalt, még oda se értünk az orvoshoz. Áadtam a gazdának, kinek hálálkodása elől igyekeztem meglépni. Most ugyanabban a szobában vagyok. Mellettem a ház asszonya. És ismét a párnák közé zuhanunk.

7

Hogyha most akármilyen szuka jelt adna, tüstént letérnék erről a bizonytalan távlatokba vezető útról. Ez ötlött eszembe, talán éppen az út legelején, amikor először fogott el a fáradtság. És íme, menthetetlenül belebotlottam abba a megálmódott szukába. A szálláson való további tartózkodásomat illetőleg a következőket mondhatom: betemetett a hó, minden tekintetben rab voltam. Az asszony ágyából, hófehér lába közül se szabadulhattam. Megismertem sötét, súlyos ölet, és oltalmáért e helyen mondok neki köszönetet. Minden tekintetben a legszebb napjaim voltak azok. Olyan szépek voltak, hogy majdnem elfelejtem megemlíteni a Greta Hoffmann-nal való találkozásomat, amelytől pedig annak idején annyit vártam, ám mégse vált számomra olyan jelentőségűvé, amekkorát hirtelenében tulajdonítottam neki.

Szóval az a színgizságság, hogy még az első délelőtt megérkeztem az egyik Pazovára, alighanem az elsőre. Szerencsém volt, Greta éppen

abban a helységben lakott. Miután megfürdettek, jóllakattak, anyja, a fiatal férfiakhoz (tekintet nélkül a külsőjükre) igen vonzódo fürge mozgású patikusnő házában én, a kiábrándult, egyszeriben megértettem, ez az első megpihenés egyben szenvedélyem lobogásának alábbhagyását is jelenti. S elég, ha holnap megisméllődik mindez. Különben a történetek is azt bizonyítják, mondogattam magamban, hogy az a halandó vagy, akinek vágyálmai inkább egy hatalmas, végenincs épületben valósulnak meg.

Greta Hoffmann-nál azonban még az éjszaka megjelentünk a bataj-nicai pilótaotthonban rendezett táncmulatságon (Zolt valójában Zemunig jutott el, itt tévedett. Ugyanis a szóban forgó pilótaotthon Zemunban van.). Vajon mi kényszerített e kellemesnek éppen nem mondható hátrálásra? Gretával eljártam mindazokat a tizes ritmusú táncokat, amelyeket titokban alárendelhettem a céloknak. A fejcsóváló céljának. Úgy terveztem, amíg a többiek táncolnak, egy alkalmas pillanatban vigyorogva egyszerűen kifutok a teremből és nyugodtan elvégzem szer-tartásomat, s rövid pihenő után (ebben kissé hasonlítok a vajúdo asz-zonyhoz) egyszerűen visszatérek a táncolók közé, s mintha mi sem történt volna, folytatom az ugrándo-zást. Aztán alkalmasint már másnap reggel megjelenek a postámon. Mert, véltem, akkorra ismét visszanyerem önbizalmamat.

Gretával a sarokban szorongtunk. Hiszem, hogy mindenki bennünket bámult. Gretát itt úgyszólván mindenki ismeri. De én már eléggé hoz-zászoktam a gyanakvó tekintetekhez, habár az ember az ilyesmit nem tűrheti közömbösen. Ezek itt csodálkoznak, hogy egy szemrevaló fiatal-ember egész éjjel csak Gretával táncol, gondoltam. A nő minden teke-tóriázás nélkül megszorította a kezem (utólag nyugodtan állíthatom, egész utazásom legprózaibb pillanata volt), majd megkérdezte: Akarod-e látni az illetőt, aki miatt ennyire elveszítettem a vonalaimat? Ezzel egy kopaszodó, köpcös pilótára mutatott. Mikor történt?, kérdeztem telje-sen érdektelenül. Hatvankettőben. Akkor kaptam tőle a táskát. Rövid-del e szavai után elfogott a rosszullét, és kénytelenek voltunk vissza-térni anyja házába.

8

Most is naplóm fölé hajlok, és ismét éjszaka van. És itt, e falusi kocsmában is lámpa ég. Habár bevezették a villanyvilágítást, én lámpát igényelek. Sötét, késő éjszaka. Szeretem az éjnek ezt a szakát, ilyenkor érzem magam leginkább egyedül. Nappali gyaloglás közben eszembe se jutnak ezek a papírok. De ki állhat ellent a petróleumlámpa fényének? Nappal nem hiányolom az írást, de éjjel villámgyorsan rovom a betű-ke-t. Nem is napló ez, hanem éjszakai jegyzet. Szóval egész éjjel, alko-nyattól virradatig az asztalnál ülök. Ha megvirrad, aludni térek, dél-előtt pedig: hajrá! Megvárom, míg az élmények kissé megérlelődnek és leülepednek bennem, közben pedig a lámpával bajlódok. Törölgetem a oilindert, igazgatom a kanócot. Mindez igen fontos. Hiányzik a nagy lámpaernyő, amely apám szobájában díszelgett. Kénytelen vagyok más-milyennel beérni. Írás közben csendre van szükségem, tevékenységem időszakául ezért is választottam az éjszakát. A túl erős fény nem jó. Ha ilyen iramban folytatom, aligha látogathatom meg apámat. Apa —

formát jelent. Apának lenni formáság. Mégis szeretnék legalább egy pillantást vetni házára. Istenem, én még mindig fülelek! Amíg nem érzem magam teljes biztonságban, ha egyáltalán lehetséges ilyesmi, nem merék hozzáfogni az íráshoz. Szólíthatnak, akár a múlt éjjel — úgy rémlik, akkor történt velem az a kellemetlen dolog —, szállásadóm nagyobbik fia is megbetegedhet. Keszeg hátsóm felmelegítette-e végre a széket? Igen, gebe vagyok. Nyugodtan állíthatom, hogy csont és bőr. És kevéske in. Ilyenek a fullajtárok. Véleményem szerint nagy hasznát vehetem egy ügyesen összetakolt széknek. És ha leírnám, milyen? Ezt a széket nemsokára úgyis itt hagyom, és soha többé nem ülök rá. Hát nem tragédia, hogy többé nem is látom? Már amennyiben ez a gazdaszonyom se tart vissza. Valahogy elpártoltak tőlem a nők. Fából van. Mármint a széket. A méreteimhez viszonyítva túl magas. Illik-e az asztalhoz? Nekem csak olyan asztal felel meg, amely alatt elég hely jut a lábomnak. Hogy ne kelljen tartanom a térdbeveréstől. Nem kis dolog ez, ha figyelembe vesszük, hogy időnként kapálódom és vonaglok. Ez is fontos: a kályhában egész éjjel égjen a tűz. Hatalmas és gyönyörű, ám diszkrét is lehet. Mi az oka, hogy alig emlékszem a régi postára? Akárcsak másutt, ott is minden feladatomat elvégeztem, mindent, amit csak rám parancsoltak. Csak a művészetemet hanyagoltam el. Látszólag most is pihenek, ám valójában munkám, igazi munkám felett virrasztok. És mégis, rájuk is gondolok, egykori munkaadóimra. Egyszer se hagyták, hogy nézeteltérés támadjon közöttünk. Most úgy tűnik, a szelidebb fajtához tartoztak. Valószínűleg nemsokára visszatérek közbük; úgyse marad más választásom. Mégis kevés az a szolgáltatásban szerzett felkészülés tapasztalat. Azt hittem, valahol másutt életem majd a valódi életemet. Útonjáró vagyok, s mintha soha többé nem szándékoznám visszatérni az életveszélyes belgrádi hajzába. Oda köt a sorsom. Az utcán első pillantásra felismerem a szaktársakat. Volt köztük néhány igen fejlett lábikrájú hölgy is. Szerintem a fullajtárság nem nőnek való hivatás, bárhogyan is vélekednek erről a nők. Lélegzethez se jutottam a munkától. Kétségtelen, hogy kegyetlen erőfeszítés volt. Egymást érték az utasítások, és észre se vettem, hogy átejtettek. Emiatt egyetlen munkanap részleteire sem emlékszem. Csak néhány kíncs esemény jut eszembe. Például amikor burekvásárláskor becsiroztam egyetlen halvány színű nadrágomat, ugyanis napi kötelességeim közé tartozott reggelit vásárolni Markovićnak. Avagy az a reggel, amikor az igazgató kutyája megijesztett. Aztán meg, amikor holmi papírokba göngyöllött romlott ételt elemzésre küldtek a zemuni Nukleáris Biokémiai Intézetbe. Igen, többször leestem a lábamról. Emiatt valahányszor a hivatásomról álmodtam, lóháton jártam (hallottam, hogy lóról álmodni jó jel, s ez bátoraságot öntött belém). De lovammal még álomban se kerültem közvetlenebb kapcsolatba. Kissé idegen maradt számomra. Talán mert nem én ápolgattam, csutakoltam, mert idegen istállóból származott, s végül mert mindig más ló volt. Igen, mindig más lovon ültem, ez pedig nyugtalanított. Szerettem volna, hō óhajom volt, hogy legalább kétszer ugyanazon ló hátára kerüljek, vágyam azonban nem teljesült. De aki soha semmit se kezdeményez önszántából, hanem mások parancsát lesi, hogy feladatát aztán derekasan elvégezze, egyfajta szabadságot juttat kifejezésre. Ejnye, itt nem akar szünni a nyüzsgés, én pedig majdnem megfeledeztem a kis útiládámról, írószerszámaimról. Szerencsére

a zsebemben mindig akad iron, szeletke papír. Megköveteli a hivatásom. Undorító események ismétlődése. És most ahelyett, hogy pihennék, esetleg az új-zélandi lányokról olvasnék, hivatali tapasztalataimat idézgetem.

Ilyenfajta tapasztalataim valójában nem voltak. Számomra jobb is. De íme néhány észrevételem. Valamennyi általános. Feladatokat útközben végeztem, a röpké pihenőket igénytelen művészetem ápolásának szenteltem. Amit végül teljesen elhanyagoltam, és kizárólag a fullajtár hivatásnak éltem. Íróniám a régi maradt. Joggal kérdezhetik: hova lett a gúny a hangomból? Mindenütt jelen van. Minden szavamban. Figyeljék csak jelenlegi tartózkodási helyemet. Istenem, kihez is beszélek?! Miért képzelek magamnak beszélgető cimborákat? Mondom, csak a forma kedvéért. Formaság ez a valakihez szólás. Mondjuk, az időről kérdeznek. Válaszom hiányos. Nem tudom, milyen évet írunk. Azt se, Krisztus előtt vagy után élünk. Értik-e, amit mondok? Megértenek-e? A papírgyalázás veszedelme nélkül én, aki csak szarakodni tudok, világosabban nem beszélhetek. Szótáram szegény. Ugyanez a válaszom az évszakokat illetőleg. Azonban elnevezésük, mondjuk a nyáré, azon évszak neve, amely időnként hiányzott az életemből, nem csupán üres frázis: a nyár a nyírás és fejtés ideje. Naptárunkon azonban még ma se tudok eligazodni. Van egy rövid időszak, amikor a keményre fagyott mezőket nem borítja hó (úgy beszélek, mint aki hegyvidéken végzi hivatását). Lehet, hogy ez az időszak lényegesen tovább tart, nem tudhatom pontosan, mert a tél beállta előtt léptem szolgálatba. Eh, azt is szememre vehetik, hogy nem tudom, milyen nap van. A hét hosszúra nyúlt, bonyolult fogalomná vált. Ha a postán vagyok, a napokat illetőleg könnyű kiismernem magam: a falinaptárokról a napok és dátumok egyaránt leolvashatók. A hónapok is. Az év is. Milyen nap van ma? Hiába is kérdeznék tőlem. Lássuk csak tovább. Szinte hihetetlen, de az éjt alig különböztettem meg a nappaltól. Azt hiszem, a kettő közti különbség jóval kisebb volt a tudatomban, mint az állatok agyában. Nem tagadom, ott is izzó volt a nappali világosság, és komor az éjsötét. Engem azonban közömbösen hagyott. Tudatom nem rögzítette az ilyesmit. Úgy véltem, és most is ezt vallom, a fény az éghez viszonyítva csak helyi jelenség. Minden földünkre érkező világosságot értek alatta. Kevés dolgot vettem észre. Bizonyára mindig csak önmagammal voltam elfoglalva. Ezzel azt akarom kihangsúlyozni, hogy egyetlen madarat se látam. Sasokkal reméltem találkozni. Vén saspárral. Hiába mondogattam magamban: nagyvároson vagy szolgálatban, ahonnan minden nagy madár messze száll. Bizonyos időszak (egy bizonyos idő!) nedves levegőjében mintha madárhangokat hallottam volna. Gondolom, időközönként jelentkeztek. Néha kínzó volt az a szárnyasok iránti vágyakozás. Olyan nagyon kívántam kakaskukorékolást hallani — testes vörös kakas hangját —, hogy minden egyes tollát, még a taraját is leírhasam! Volt olyan éjszakám, amikor majdnem tisztán hallottam. Letettem a tollat, az ablakhoz rohantam. Istenem! Hát lehetséges, hogy hallom, hallgatom, itt és most és ezen a szálláson, ebben a Zelengorához vagy Drinához címzett vendéglőben?!

Azt az éjszakát (vagy talán máskor történt) virrasztással kezdtem. A gyerek felett virrasztottam. Holtan hoztuk haza a tanyára, de meg kellett várni a hóvihar elvonulását, hogy megássuk a sírt. Egyedül hagytak a halottal. Az anyja egészen magába vonult. A bölcső mellett, a padlón üldögéltem. Lehet, hogy a törökök előkelő és kényelmes póznak tartják a fenék alá húzott lábon üldögélést, de magunkfajta számára egyáltalán nem könnyű sokáig e helyzetben maradni. Aztán lovaglásban szerzett és alaposan megfagyott sebeim is sajogtak. A padlón szinte szétfolyó herémről ne is beszéljek. Felhólyagzott. Azóta se múltak el a hólyagok. Mégis sikerült kényelembe helyeznem magam. A virrasztónak csak a lelke nyugtalankodik. Ennem is adtak. Avagy még a Greta Hoffmann-tól útravalóul kapott mákos rudat majszolgattam? Attól még jobban elfogott az álom. A torkom változatlanul száraz. A világosság gyér volt. Abban a szobában. Tehát így áll a dolog, mondogattam, rád bízták a kicsi halottadat! Közben bizonyára olyasmiről tanácskoztak, ami szigorúan csak a családtagokra tartozik, s ezt megértettem. A halott a bölcsőjében nyugodott. Amint ott üldögéltem, csupán ez a tudat töltött el jóleső érzéssel, hogy késő éjszaka van. Fekete. Ilyen bölcső mellett nem tudnék írni. Talán el is bóbiskoltam. Ilyesmiben nemigen vagyok biztos. Hiányzott a szél. Vágytam hallgatni a zúgását és a fekete akácok csupasz ágainak suhogását. Fialat voltam, e vágyam senki sem veheti zokon. Olyan fiatalon halottat virrasztottam. Ébren üldögéltem mellette. A halottmosó asszonyokra gondoltam. Egy ilyen éjszakára, mikor a holtak fürdővizét a sötétségbe öntik a teknőből, s az üledék az élők lelke mélyén marad. Az ilyen éjszakát csak a szél változtathatja tűrhetőbbé, csak a szélnek van tisztító hatása. A halott felnyöszörgött. Hát lehetséges, hogy még él? Hallani véltem, amint álmában mondogatja: Kicsi Iso mindjárt felébred... Kicsi Iso mindjárt felkel... Talán egy másik idegen gyerek hangját hallom, aki felett szintén agglegény virraszt? Kétségtelen, legénynek már öreg vagyok. Tovább virrasztottam. De a halott lelkét nem bízták rám, s nem is hagyták meg, hogy törődjem vele. Az éj hosszú volt. Ezt már említettem. Nem tudom, mikor vitték el. Azt se, hogyan telt el az az éjszaka. És most dunyha alatt pihenek. Úgy érzem, Bácska legmélyén fekszem. Mindössze ennyi az én vétkem. Most pedig képmutatásom legrégebbi segédeszközei, csomagom és írószereim felett kuporgok. Nem létező dolgokról írok, mint ahogyan majd csak a halálom utáni életem lesz az igazi. Az ám, a halál. Itt járt volna? Látom a betűket, amint kilehelik lelküket és a szakadékba hullanak, amely megnyílik előttem, még mielőtt lépés emelném lábomat. A visszaút pedig a halálba vezet. Akárcsak ez az egy helyben topogás. Nem mondhatnám, hogy éppen ujjongok. Azt se, hogy mókamester vagyok. Jó lenne elhallgatni és legalább a következő útba eső éjjeli szállásig meg se muikkanni. A holnapi napot szeretném fejrzással tölteni.

Néha tökéletes a lelki nyugalom. A hajnal már messze földön köszöntött rám. Kutya idő! Istenem, csak nehogy ágnak essem! Igaz, nagyon is kérdéses, történhet-e velem ilyesmi? Mert kinek az ágyába

fekhetném? Semmiképpen se a sajátomba. Mégis igyekeztem minél távolabb jutni a szállástól. A baj ott kezdődik, hogy a csecsemők gyakran betegeskednek, és felriadnak álmukból. Láttam az asszony mellét felvillanni a sötétben, hallottam a csemcseget. Azt a másik lényt szoptatta. Eszembe jut, a fullajtárok nagyon is fúrge lábú lények, főként, ha talpuk alatt ég a talaj. Magam is igyekszem minél messzebb kerülni.

Megint hóvihár tombol! Se bömbölést, se csaholást nem hallani. Alattomos idő! Közelgett az éj. Vajon az első éjszakám? A biztonságos szállásról már lemondott utas számára minden éjszaka elsőnek tűnik. Amíg el nem múlik. Igaz, az út tűrhető, azaz kitaposott volt, s ekkora keserűségben az ilyesmi mindig bátorságot öntött belém. Guberinié járt az eszemben (igyekeztem elhessegetni a sötét gondolatokat), és megállapítottam, mégis különböző a természetünk. Habár Guberinié is réltalanak, azaz öncélúsága miatt értelmetlennek tartja az életet. A módra gondoltam, ahogyan a fiatal lányokat szerezte. Hírdetés útján ismerkedett: házvezetőnőt keresett. Végül is, mondogattam magamban, Weiningerrel tömte a fejét, te viszont nem. Ám nemsokára kénytelen voltam a környékre is felfigyelni. Valahonnan vízcsobogás hallatszott, s aggódni kezdtem. Tudniillik a szomjukat oltani igyekvő fenevadak rendszerint a parton gyülekeznek, emiatt arrafelé veszélyes a járás. Ha jól emlékszem, vaktában vettem az irányt, futásnak eredtem annak reményében, majd csak valami faluba érek. Azt hittem, a sötétség beállta előtt szállóhelyre találok. Minden vándorban él ilyen remény. Gondolom, egész napi gyaloglás után megérdemlem, hogy estére valami vendéglő elé toppanjak. Hogy mennyit szaladtam? Szorongatott helyzetemben az jutott eszembe, egykor mégis valaki voltam. Sőt, nagylelkűek voltak velem szemben. Végül egy falu felé közeledtem. Ismét falu! Elfogott a nyugtalanság. A falvakban olyan bizalmatlanul fogadják a jövevényt...

Szóval még világosan beértem a faluba. Utcáit kihaltnak találtam. Igaz, rossz idő volt, de a parasztlak fergetegesebb itéletidőben sem lustálkodnak. Elhatároztam, vendéglő után kérdezősködöm, pedig tudtam, sértésnek veszik, hiszen a falubeli tekintélyes gazdák közül senki se veteledne arra, hogy rossz hírű házat tartson! Minden zugba, minden udvarra bekukkantottam, vendéglőre mégse akadtam. De kocsmára se. Még csak borbélyüzlet se volt a faluban. Pedig eléggé hiányoltam, ideje lett volna megborotvátkoznom, s ott szívesen eltöltöttem volna az éjszakát.

Az este leszálltával egyre kevésbé remélhettem, hogy falubelivel találkozzom. Azt hiszem, a hosszas kószálás után sokáig bóbiskoltam egy kapualjban. Mire felébredtem, lám, valaki néhány karéj kenyeret dugott a tarisznyámba, ami kétségtelenül azt jelentette, azonnal távozzom kell. És a falut is el kell hagynom.

Az elkövetkező napokban kedvezőbbre fordult az időjárás. Igen megkínzott az a néhány seb és fagydaganat. A lovaglás nyomot hagyott a testemen. Hosszú út maradt mögöttem. Több falun is keresztülgyalogoltam, sok fogadóban meghaltam. Apámról mintha megfeledkeztem

volna. Akárha mitoszba illő zarándokúton járnék. Csakhogy az ember nem felejtheti el egészen az apját.

Egy szép napon valami nagy kanyart elhagyván (nem értem, minek a sok útkanyar a végtelen síkságon?), amelyet, habár könnyű megoldásnak látszott, nem mertem átvágni (azt jelentette volna, kitűzött céloom van s igyekszem minél hamarabb elérni), nagyobb települést pillantottam meg a láthatáron. Talán már Becsét látom? Ki tudja... Nem lepne meg, ha nem ismerném fel a városkát. Síralmas külsőmmel pimaszság volt besétálnom abba a helységbe. Sokáig csavarogtam utcáin. Egy ar-tézi kútnál megmosdottam. Vagyis különösebb igényeim nem voltak. Az ijedségtől és bosszúságtól földbe gyökeredzett a lábam, amikor ész-revettem a gyűlölt jelképet: az egymást kejezen ölelő, keresztező kúrtól és trombitát. Kurva egy keresztelkedés, látványa bujálkodásra ingerel! A helységnek tehát postája is van, amelynek minden tájékoztatóeszkö-zével iparkodnak minél előbb továbbítani a hírt: ekkor és ekkor (ők tudják, melyik napon, én ugyan nem) eltűnt Zolt Luciján, a főposta al-kalmazottja. Ismeretlen irányba távozott. Nyomozás folyamatban. Aki bármit is tud hollétéről... Eliszkoltam. Felfedeztem egy papirkereske-dést, erős kísértésbe estem, hogy felújtsam a papirkészletemet. Aztán elálltam szándékomtól, mivel csavargóféle idegen létemre félreérthet-tek volna. Valahogy természetesnek vettem, hogy vendéglő udvarán ta-láltam magam. Istenem, miért is válik valóra minden sejtelmem? Ez aztán igazi vendégfogadó! Valódi keleti menedékhely. Sok áru, batyu, kocsi. Leszállt az éj. Néhány ablak világos volt, az ajtón ki-be járkál-tak. Bentről énekszó és veszekedés zaja hallatszott. Ám sajnálatomra minden hely foglalt volt. A tulaj, de lehetett a szolgálja is, csak két koszos pokrócot és egy már kiadott helyet mutatott a folyosón, ahol ha-talmas vaskályha ontotta a meleget. Elfogadtam. Mi mást tehettem volna? Egyedüli választásom volt elvegyülni a tömegben és ott éjszakázni. A folyosón azonban lesújtó látványban volt részem. Egymás hegyén-hátán feküdtek az emberek, s úgy látszott, mély álomba merültek. Itt rekedt idénymunkások, gondoltam. Talán éppen azok, akik tavaly kukorica-töréskor megtámadták és megerőszakolták egyik társukat. Kirongyolód-dott sáros cipőbe bújtatott lábukon átlépdelve megállapítottam, leg-alább harmincan voltak. Szurtos sörényüket tarisznyájukra hajtották. A sor legvégén az ajtó mellett szabad helyet vettem észre, egy ember szá-mára éppen elegendőt. Ez tehát az én alvóhelyem?! Odakuporodtam, és mindjárt alvást tettem. Csakhogy nem aludtam. Az hogy a sor végén kaptam helyet és nem közepén, köztük, és hogy a másik oldalon az ajtó volt (állandóan nyitogatták, a szomszéd teremben meg két rövid gatyás férfi tartózkodott), részben szerencsés, de ugyanakkor kellemetlen kör-ülménynek számított. A hely az ajtó nélkül persze jobban megfelelt volna. Cseppet se könnyű problémát kellett megoldanom: hogyan, mi-lyen helyzetben feküdjem? Régi szokásomat, a hason fekve alvást itt félreértének, sőt talán visszaélnének vele. Legegyszerűbb megoldás a balnak fordulnom, de akkor mit gondol a mellettem fekvő testes háló-társ? Ha meg feléje fordulok és felhólyagzott, összefagyott hátsómat az ajtó felé tartom (ám az ajtót bármikor kinyithatják, és odabenn az a két mezítelen, visszataszító külsejű férfi!), egész éjjel le se hunyom a szemem. Ennyire félnék az esetleges megbecstelenítéstől? Legmegfele-lőbb, és ha jól tudom, legegészségesebb a háton fekvés, csakhogy ez se-

bein miatt teljesen lehetetlen. Tarisznyámat bal felem alá nyomtam, és úgy helyezkedtem el háton fekve, félig-meddig a fal felé fordulva.

Amikor a folyosó halvány mécsvilága is kialudt, reméltem, végre pihenhetek. Az ám, de a szomszédom nyugtalanul aludt, rossz álom gyötörhette: egyre forgolódott, és közelebb húzódott, s nem tudtam, mitévő legyek. Valamikor azt hittem, jó, ha az ember csak egy lehetőséggel élhet. Csak jót tesz a lelkének, ha nincs más választása. Azonban, tekintettel helyzetemre, gyökeresen meg kellett változtatnom nézetemet. Arra ébredtem, hogy szomszédom vaskos combja a testemhez szorul, s minden jel szerint (hiába védekeztem) nem hajlandó arrébb feküdni. Ám legyen, gondoltam, úgyszincs tudatában, mit csinál, viszont a hideg éjszakában reumás csípőmnek jólesett a teste melege. Tehát nem moccsantam, ámde erősen elhatároztam, nem tágitok, még akkor se, ha kénytelen leszek kussolni és az éjszaka hátralévő óráit tarisznyámon üldögélve tölteni. Amint ott virrasztottam, elég érdekes dolgok keltették fel figyelmemet. A folyosót körülvevő szobákat bizonyára jól fűtötték, a vendégek ott mindannyian félmeztelnek voltak. Az egyik helyiségben kockajáték folyt...

Még éjszaka volt, amikor ismét felébresztettek. Széles köpenybe burkolózott öreg állt felettem, botjával a lágyékomat bökdöste. Kezében gyertyatartó. Istenem, valóság mindez? Felkönyököltem. Nem, nem csalt a szemem. Gyertyát tartó turbános öreg ébresztgetett. Olyan volt, mint valami ijesztő renchez tartozó dervis. Te vagy az a ma esti?, kérdezte. Én volnék, feleltem. Miért? Akkor kövess, és ne kérdezzess anynyit, parancsolt rám a dervis, és sarkon fordult. Felpattantam, hogy utolérjem. A sötétben tapogatózva arra gondoltam, nem minden fogadóban szavatolt az ember biztonsága. Meg se kíséreltem ellenkezni. Ó, minő balszerencse, az ember északnak indul, és egy török fogadó, egy karavánszeráj kellős közepén ébred, amelynek tulajdonosa éjnek idején felrázza álmából, és ki tudja, hová vezet. Röviddel azután egy szobába értem, ahol minden a kényelmet szolgálta, alacsony pamlagai voltak, falát Konstantinápolyról készült nyomat díszítette. Talán jóra fordul a sorsom?, villant agyamba, de ajkamba haraptam. Szökésem olyan sok gondot okozott volna a rendőrségnek és a nyomozó szerveknek, hogy szükségesnek találták még ebbe a fogadóba is bekukkantani?, gondoltam. Hamarosan megállapítottam, nem holmi nyomaveszett fullajtár előkerítéséről van szó. De hadd szóljak a helyzetemről, amelybe a teljesen izlám ízléssel berendezett szobában jutottam. Meg a személyemet kitartóan fürkésző öregről. Bárhogyan is igyekeztem, nem sikerült meggyőzőnöm afelől, hogy senki se küldött a fogadóba, nem is ajánlották, hogy térjek be e házba (amit a fürkésző kitartóan állított), hanem véletlenül vetődtem ide, úton lelt az éjszaka, és úgy határoztam, e vendégszerető környezetben meghálok, s már kora hajnalban továbbállok, mert még hosszú út áll előttem. Azt hittem, lassú, elnyújtott, mézesmázos beszéddel sikerül mindent elhítenem vele, s hátha megkedvel az öreg muzulmán. Nem és nem lehet igaz!, kiáltotta vallatóm, a pasa. Végül úgy befáradtam, hogy még az éjszaka folyamán kénytelen voltam megadni magam, és végre közös nevezőre jutottunk (természetesen, mert más kiút nem volt), ám meg kell említenem, faggatóm viselkedése egyáltalán nem lépte túl az udvariasság határait, az egész kihallgatás inkább hasonlított két ügyfél egyezkedéséhez, ámde fárasztó volt. Lehet-

séges, mondta, de ha valaki küldött, nem lehetett más, mint Rešad vagy Rušid, és én bölintottam, pedig sohase hallottam e neveket. Nesze neked, korholtam magamat, mindig arról ábrándoztál, hogy valahova a Sár-hegység vidékéhez köt a hivatásod, és meglehet, bolyongás közben valóban arra vetődte! Ami pedig a hangot illeti, amely engem abba a vendégfogadóba vezérelt, vallatóm szerint az egész vilajet legnemesebb, legbármányosabb hangja, ha Rešad küldött, márpedig aligha fér hozzá kétség, hogy éppen ő volt. Tekintettel Rušid izlésére, csak a külsőm, a fiatal és vonzó, de halálosan fáradt ember külsője cáfolhatja meg a pasa állítását, azonban bizonyára nyomós oka volt, hogy engem küldött a válogatós, ingyenc Mensur, a fogadó ura számára. Ezer ördög és pokol!, rémültem meg. Itt azt hiszik rólam, mindenre kapható, gyenge akaratú fráter vagyok. Mensurnak csak le kell rántania a gatyámat, és én engedelmeskedem neki. No, de majd elvállik!, makacsoltam meg magamat. Miután megegyeztünk, vallatóm elárulta, Ševkijának hívják. A tény, hogy Rešad csak egy éjszakára ajánlott, bizony nem válik javadra, ezt pedig száználmas külsődnek köszönheted, folytatta. De itt semmit se tudhatni előre. Végtelenül kényelmetlen és kilátástalan helyzetemben, miközben mégse mertem határozottan szót emelni az undorító félreértés, a fogadóba érkezésem körülményeinek tisztázása érdekében, eszembe jutott egy álom, melyet még január hónapban álmodtam. No lám, még majd valóra válik: itt most megbecstelenítenek, aztán megölnék. Jóllehet nagy bajba jutottam, nem mondhatom, hogy a végkifejlésre várva csillant volna a kíváncsiságom. De kétségtelen, a hosszú és fárasztó út megviselte külsődet, folytatta a sima modorú, udvarias Ševkija, talán még minden rendbe jön. Mert hogy mennyi maradék e helyen (egy éjszakát, egész évet vagy talán hosszabb időt töltök itt), mégse Rešadtól függ, aki már elnyerte jutalmát, hanem magától Mensurtól, a házigazdától. Ezért úgy lépkedj előtte, mint a páva!, javasolta Ševkija. A vén homokos! . . .

No, de mit mondtam a múltkor: történeteim egytől egyig csábításal vagy kerítéssel fejeződnek be! Dühös és gondterhelt voltam. Egyszer csak majdnem kiabálni kezdtem: hogy mindez csupán a lehető legvisszataszítóbb melléfogás (nincs kizárva, Rešad embere éppen útban van idefelé), engem se Rešad, se Ševkija, de még mélyen tisztelt Mensur se keverjen alantat ügyeibe. De ha sajnálatomra mégis színigaz mindez, ami itt velem történik, csakis velem esik meg, a nevemet is hiába változtatnám meg. És elhallgattam.

Most egy izomkolosszust tart magánál, folytatta Ševkija, aki szemmel láthatólag mind közlékenyebbé vált, s nem vette észre, mily nagy gondba estem. De mivel a szerencsétlen flótás (szórol szóra így mondta), akinek a teste melleleg szép és erőteljes, idomai teltek, meglehetősen tyúkeszű és fecsegésre hajlamos, aztán arra is képes, hogy a fogadó vendégeinek füle hallatára siránkozzék, márpedig így hírbe hozza Mensurt, tehát esélyeim száználmas külsőm ellenére (de miért hajtogatja annyiszor?) nagyon is reménykeltők (ám, ki tudja?), sőt kitűnőek, mivel igen jó modorú, tapasztalt és lágy beszédű ifjúnak látszom, Mensur pedig ezeket a tulajdonságokat ugyancsak méltányolja, és így gazdag jutalomnak nézek elébe. Tehát etaláltam, közönséges kerítő karmai közé kerültem, futott át agyamon. Fejembe tódult a vér. Beszélgetésünk ezzel véget is ért.

Röviddel azután bőségesen megvacsoráztam (piláfot és halvét is kap-
tam), majd jázmin- és jácintillatú vízben fürödtem. Lovaglás közben
szerzett sebeimet és a fagydaganatokat igyekeztem eltakarni Ševkija
szeme elől. Puha ágyba dőltem, édes álom kerülgette szemem.

12

Ami a Mensurral való kapcsolatot illeti: a lovaglás közben bizonyos
testrészemen keletkezett sebeknek és daganatoknak köszönhetőleg sze-
rencsémre semmi se lett belőle. Hiába vettem két ízben is jázminos für-
dőt. Ševkija balsamai és ápolása is hiábavalónak bizonyultak. Hát téged
már elintézték!, ordította Mensur. Takarodj a szemem elől! A kerítőt,
akárcsak Rašidot, bizonyára megbüntette. Lehetséges, hogy mindez hó-
és szélvédett zugban álmodott álom volt csupán?...

13

Utam hátralevő szakaszán nem történt velem említésre méltó dolog,
és végül egy kora estén, amikor beteges képzeletem sötét víziójaként az
ég alján a mocsár mögött megpillantottam szülőfalum ódon házait, fel-
mérhettem utazásom eredményét.

Vagyis kb. kilencszer háltam meg (igaz, erre vonatkozó pontos ada-
taim nincsenek), legtöbbször útba eső faluban, fogadóban töltöttem az
éjszakát. Több élményben volt részem (némelyik undorító vagy gyanús
kimenetelű volt), s az efféle utazásokkal járó szokásos kellemetlenségeket
se kerülhettem el. Sajnos, elég tekintélyes összegem elűszott, pedig Greta
Hoffmann jól ellátott elemőzsiával. Időmből nem futotta az *Új-zélandi
lányok* olvasására, többé Guberiniérről se elmélkedhettem...

Most már egészen közel vagyok az apámhoz, s a félelemtől összeráz-
kódom. Eddig is ráztam a fejem, most is azt teszem. Mindhiába: az az
állat egyetlenegyszer se jelentkezett.

Betérjek-e az apámhoz? Ó, tudom, valójában minden származás ala-
acsony, mert még nem tudunk fölébe emelkedni. Nagyon is jól ismerjük
a származásunkat, túlságosan szemmel látható. Annak az első éjszaká-
nak a sötétsége mégis erőt adott ahhoz, hogy átlépjem apám küszöbét.

Vasagyi Mária fordítása